

Cultura de securitate. Educația în domeniul securității: un imperativ pentru cetățenii Moldovei

Elena MÂRZAC,
Expertă în domeniul securității și StratCom

MATERIALUL ESTE ELABORAT ÎN CONTEXTEL PROIECTULUI „CAMPANIA DE INFORMARE PRIVIND OBIECTIVELE POLITICILOR DE SECURITATE ÎN REPUBLICA MOLDOVA” IMPLEMENTAT DE PLATFORMA PENTRU INIȚIATIVE DE SECURITATE ȘI APĂRARE ȘI SUSȚINUT DE DCAF - CENTRUL DE LA GENEVA PENTRU GUVERNAREA SECTORULUI DE SECURITATE, ÎN CADRUL PROIECTULUI „CONSOLIDAREA GUVERNĂRII SECTORULUI DE SECURITATE ÎN MOLDOVA”, FINANȚAT DE SUECIA.

Cultura de securitate reprezintă angajamentul activ și conștient al cetățenilor în gestionarea problemelor statului și sprijinirea instituțiilor în prevenirea amenințărilor la securitatea națională. Aceasta presupune înțelegerea și asimilarea unor informații, atitudini și valori legate de aspectele politice, militare și economice ale societății. Fiind un ghid moral, educațional și formativ, cultura de securitate are ca scop pregătirea cetățenilor pentru a contribui la protejarea valorilor naționale.

Mediul de securitate în secolul XXI cunoaște o transformare continuă, care afectează domeniul politic, economic, militar, informațional, social, etnic și cultural. În Republica Moldova, ca și în alte state, există o nevoie crescută de dezvoltare a culturii de securitate din cauza diversității amenințărilor la adresa securității naționale și modului lor de propagare. De la amenințări tradiționale de natură militară până la riscuri asimetrice, de exemplu cele cibernetice, mediul de securitate suferă o transformare constantă, cu repercusiuni în multiple domenii.

Analizând contextul internațional și regional al securității, precum și factorii externi și interni care afectează direct securitatea națională, se evidențiază o serie de vulnerabilități care pot slăbi capacitatea de reacție la amenințări și afectează încrederea cetățenilor în instituțiile de stat. Opinia publică poate fi considerată un indicator al calității guvernării în domeniul securității, reflectând nivelul de siguranță perceput și satisfacția față de activitatea instituțiilor de securitate națională.

Studiile [1] arată că există o vulnerabilitate crescută la manipulare și dezinformare, în special prin campanii de propagandă care vizează parteneriatele de securitate și acțiunile externe ale Republicii Moldova. Neutralitatea constituțională este folosită manipulativ pentru a descuraja sprijinul pentru întărirea capacităților de apărare și securitate. Astfel, dezinformarea amplifică riscurile și vulnerabilitățile, afectând suportul public și politic pentru măsuri mai ferme în domeniul securității și apărării.

[1] Raportul Guvernării Sectorului de Securitate, PISA, DCAF. https://pisa.md/wp-content/uploads/2024/03/Raport_PISA_DCAF_SE_2024_ro-1.pdf

În contextul actual al securității Republicii Moldova și al guvernării democratice în domeniul securității și apărării, analiza percepțiilor și atitudinilor populației este fundamentală. Opiniile cetățenilor cu privire la securitate, apărare, amenințări și riscuri sunt relevante pentru înțelegerea factorilor care pot diminua tensiunile și spori încrederea în instituțiile responsabile.

Conștientizarea generală a subiectelor de securitate și apărare, a atitudinilor față de instituțiile de securitate și a importanței sectorului de securitate în dezvoltarea democratică a statului este esențială. Opiniile personale, influențate de experiențele individuale și de contextul social, cum ar fi familia, comunitatea și locul de reședință, sunt de asemenea importante pentru evaluarea guvernării sectorului de securitate și apărare. Percepțiile privind securitatea pot varia în funcție de acești factori și trebuie luate în considerare în procesul decizional al politicilor de securitate.

Potrivit sondajelor sociologice [2], propaganda externă este văzută ca un instrument eficient de manipulare, mai ales în contextul în care cetățenii sunt insuficient informați despre Uniunea Europeană. Aceasta ar putea constitui un obstacol în calea aderării Republicii Moldova la UE în conformitate cu opinia a aproximativ 12% dintre respondenți.

Pentru Republica Moldova este primordial stabilirea unui sentiment de securitate, de încredere în instituțiile de securitate și de înțelegere a funcțiilor acestora de către populație. Există segmente ale populației care manifestă o lipsă de încredere în capacitatea Republicii Moldova de a-și asigura securitatea, aproximativ 13,4% neavând o opinie sau refuzând să răspundă, iar 13,5% considerând că nicio instituție nu garantează securitatea națională.

[2] Barometrul Opiniei Publice, Sondaj. CBS-Axa Research, 2023. Disponibil: https://ipp.md/wp-content/uploads/2023/09/BOP_08.2023.pdf și Percepții publice asupra sistemului de securitate și apărare a Republicii Moldova, Sondaj. CBS-Axa Research, Octombrie 2022. Disponibil: https://pisa.md/wp-content/uploads/2023/02/6_Studiu-Sociologic-Perceptii-publice-asupra-sistemului-de-securitate-si-aparare-al-RM.pdf

Pentru Republica Moldova este primordial stabilirea unui sentiment de securitate, de încredere în instituțiile de securitate și de înțelegere a funcțiilor acestora de către populație. Există segmente ale populației care manifestă o lipsă de încredere în capacitatea Republicii Moldova de a-și asigura securitatea, aproximativ 13,4% neavând o opinie sau refuzând să răspundă, iar 13,5% considerând că nicio instituție nu garantează securitatea națională.

Această situație este rezultatul lipsei de conștientizare a importanței subiectelor de securitate și culturii de securitate în general, atât de către societate, cât și de către clasa politică. Comunicarea deficitară în domeniul securității și apărării reduce sprijinul public și politic pentru măsuri mai decisive în fortificarea securității și apărării.

Politicile naționale de securitate acordă o importanță sporită culturii de securitate, evidențind necesitatea unei abordări integrate și a unei conștientizări colective în fața amenințărilor. Ele subliniază necesitatea unui parteneriat durabil între sectorul public și privat, merit să implice și să informeze cetățenii, contribuind astfel la consolidarea coeziunii sociale și a consolidării culturii de securitate. În special, accentul este pus pe reziliența națională în fața amenințărilor hibride, care implică tactici militare și non-militare, evidențiază importanța fortificării culturii de securitate prin educație și conștientizare. Prin urmare, strategiile naționale de securitate nu sunt doar documente de politici, ele reflectă valorile și prioritățile societății în materie de securitate.

Pentru a promova o cultură de securitate robustă în Republica Moldova, este necesar un efort comun al instituțiilor și cetățenilor. Aceasta implică consolidarea capacităților defensive, dezvoltarea parteneriatelor strategice și promovarea conștientizării colective asupra amenințărilor.

În legislația Republicii Moldova, conceptul de *cultură de securitate* este definit ca

totalitatea valorilor, normelor, atitudinilor sau acțiunilor care contribuie la înțelegerea și asimilarea conceptului de securitate și apărare în societate. Scopul acestui concept este unul educativ, care promovează o atitudine preventivă pentru protejarea persoanelor, grupurilor și instituțiilor împotriva riscurilor, amenințărilor și agresiunilor reale sau potențiale. Modalitățile prin care cetățenii se raportează la domeniul de securitate și apărare reprezintă un factor important în gestionarea evoluțiilor mediului intern și internațional de securitate.

Rolul educației în consolidarea culturii de securitate

Educația joacă un rol important în dezvoltarea și consolidarea culturii de securitate, oferind cetățenilor cunoștințele și competențele necesare pentru a înțelege și a răspunde eficient la amenințările contemporane. Prin programe educaționale bine structurate, indivizii pot fi învățați să recunoască și să prevină diverse riscuri, de la cele cibernetice până la amenințările teroriste, contribuind astfel la securitatea națională. Educația pentru securitate încurajează dezvoltarea unui comportament preventiv și a unei conștientizări active a importanței protejării valorilor și intereselor naționale. Ea poate include instruirii în domenii specifice, cum ar fi securitatea informației, managementul crizelor sau studii de intelligence, pregătind astfel viitorii profesioniști să facă față provocărilor complexe ale securității într-o lume globalizată.

Implicarea cetățenilor

Securitatea națională nu este doar o preocupare a statului, ci și a cetățenilor săi, iar cultura de securitate joacă un rol esențial în implicarea acestora în asigurarea stabilității și protejarea valorilor naționale. Această cultură derivă din experiența și conștiința cetățenilor și cuprinde aspecte cognitive, evaluative și emoționale, influențând modul în care aceștia percep și răspund la amenințări. Pe lângă aspectele cognitive și informative, cultura de securitate este strâns legată de conceptul de cultură strategică, care se referă la idei, reacții emoționale și tipare comportamentale legate de amenințări.

Această conexiune între cultura de securitate și cultura strategică evidențiază importanța influenței emoționale și comportamentale asupra reacțiilor individuale și colective la diverse situații de securitate.

Un bun exemplu de implementare practică a culturii de securitate în cadrul societății, este Finlanda. Această țară are o lungă istorie de prioritizare a securității naționale și de promovare a unui puternic sentiment de datorie civică în rândul cetățenilor săi. De exemplu, Conceptul de Apărare Totală al Finlandei reprezintă o abordare holistică a securității naționale care se extinde dincolo de apărarea militară tradițională pentru a cuprinde toate aspectele rezilienței societății. În Finlanda serviciul militar este obligatoriu pentru aproape toți cetățenii de sex masculin, fapt ce consolidează capacitățile de apărare a țării și cultivă un sentiment de responsabilitate în rândul populației. În plus, Finlanda acordă o importanță deosebită pregătirii cetățenilor în domeniul protecției civile, oferind cetățenilor instruire pentru situații de urgență și prim ajutor. Guvernul finlandez investește în campanii de educație publică care au drept scop informarea cetățenilor despre amenințările la adresa securității și importanța pregătirii. Prin colaborarea cu comunitățile și organizațiile societății civile, Guvernul își fortifică reziliența societății în fața amenințărilor externe.

Astfel, prin implicarea activă a cetățenilor în pregătirea pentru apărare, promovarea colaborării între sectoare și investirea în soluții inovatoare, Finlanda demonstrează o abordare proactivă și incluzivă pentru protejarea suveranității și bunăstării sale. Drept rezultat, Finlanda are o securitate solidă și o capacitate de apărare bine dezvoltată, datorită conscripției universale, pregătirii în apărarea civilă și a infrastructurii reziliente. Implicarea comunității și investițiile în tehnologie și inovație contribuie la întărirea rezistenței împotriva amenințărilor externe.

Un exemplu elocvent al modului în care cultura înaltă de securitate a unui stat contribuie la contracararea amenințărilor externe este Norvegia. Prin investiții masive în pregătirea civilă și militară, precum și prin colaborarea strânsă dintre comunitatea civilă și autorități, Norvegia a reușit să se adapteze la amenințările regionale, inclusiv cele venite din partea Federației Ruse, menținând un echilibru stabil și consolidând securitatea sa națională.

Experiența Estoniei, care a fost conștientă de vulnerabilitățile sale istorice, a investit masiv în securitatea cibernetică și în consolidarea cooperării cu partenerii NATO și UE. Prin educație, conștientizare și tehnologii avansate, Estonia a contracarat cu succes amenințările cibernetice și influența externă nefavorabilă.

Polonia, la rândul său, și-a consolidat cultura de securitate prin promovarea educației și conștientizării importanței acesteia în rândul populației. Investițiile în apărare și colaborarea strânsă cu aliații NATO au întărit rezistența țării împotriva amenințărilor externe, inclusiv în ceea ce privește provocările din spațiul cibernetic și propaganda adversarilor.

Analizând exemplele de mai sus, am putea evidenția importanța majoră a promovării și dezvoltării culturii de securitate în Republica Moldova care necesită o abordare comprehensivă și colaborativă. Aceasta putea fi realizată prin elaborarea unei strategii naționale, integrarea educației pentru securitate în instituțiile de învățământ, diversificarea surselor de informare și organizarea de activități curriculare și extracurriculare.

În concluzie, nivelul scăzut al culturii de securitate este o problemă majoră, alimentată de nivelul scăzut al transparenței instituțiilor guvernamentale, fapt ce duce la confuzie, lipsă de cunoștințe în domeniul securității și un mediu favorabil pentru propagandă și știri false. Este imperativ să se acorde atenție sporită acestor aspecte pentru a consolida securitatea națională și pentru a contracara influențele negative în domeniu.

Astfel, în mediul actual de securitate este crucială popularizarea temelor din domeniul securității și integrarea lor cu cele de dezvoltare națională.

Promovarea unei culturi de securitate în Republica Moldova este esențială pentru contracararea amenințărilor la adresa securității naționale. Percepțiile privind securitatea sunt variate și influențate de experiențele personale și de context.

În Republica Moldova există un nivel scăzut de informare, transparență instituțională deficitară și comunicare inadecvată, ceea ce necesită o mai bună conștientizare și acces la informații. Este vital să se asigure înțelegerea generală a securității și a importanței acesteia pentru dezvoltarea democratică a statului. De asemenea, este crucială implicarea societății civile și a organizațiilor neguvernamentale în reformarea sectorului de securitate. Având în vedere diversitatea lingvistică și culturală, comunicarea ar trebui adaptată cu informații disponibile în limbile română și rusă, pentru a ajunge la toate segmentele populației și pentru a promova participarea activă a cetățenilor. Fiecare cetățean poate contribui la acest efort prin adoptarea unui comportament preventiv și sesizarea activităților suspecte.

Educația reprezintă un pilon fundamental în construirea unei culturi de securitate solide, care să permită societății să prospere în siguranță și să se adapteze dinamic la schimbările rapide din mediul de securitate internațional. În acest sens, colaborarea strânsă între instituțiile educaționale și cele de securitate este necesară pentru asigurarea relevanței, actualizării și aplicabilității programelor de educație în contextul real al amenințărilor la adresa securității.

Educația și conștientizarea reprezintă factori importanți în lupta împotriva diverselor amenințări. Astfel, este necesară implicarea activă și cooperarea dintre instituțiile educaționale și de securitate, pentru a asigura relevanța, actualitatea și aplicabilitatea programelor educaționale în contextul real al amenințărilor la adresa securității.

Comunicarea colectivă și integrată în sectorul de securitate este esențială, având la bază o strategie națională susținută de populație și politicieni. Elaborarea și adoptarea unei strategii de securitate națională, inclusiv soluțiile eficiente pentru contracararea tehnologiilor hibride, necesită o comunicare strategică durabilă și eficientă. Este vital ca guvernul să sincronizeze declarațiile și acțiunile pentru a asigura înțelegerea și sprijinul tuturor părților interesate. Comunicarea strategică trebuie să promoveze interesele naționale și să sprijine implementarea politicilor și obiectivelor. Instituționalizarea și coordonarea eforturilor interinstituționale și societale în furnizarea informațiilor favorizează o înțelegere coerentă a poziției Republicii Moldova și asigură conexiunea mesajelor cu politicile și acțiunile reale. Identificarea și coordonarea tuturor instrumentelor guvernamentale și societale sunt necesare pentru o comunicare eficientă și integrată în sectorul de securitate națională.

BIBLIOGRAFIE

1. *Barometrul Opiniei Publice, Sondaj. CBS-Axa Research, 2023.* https://ipp.md/wp-content/uploads/2023/09/BOP_08.2023.pdf
2. *Blum D. Strengthen Security Culture Through Communications and Awareness Programs.* https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4842-5952-8_4
3. *Branda O. Cultura de securitate în organizații. Principii și dezvoltare,* <<https://www.aosr.ro/wp-content/uploads/2019/03/Articol-2-Oana-Branda.pdf>>.
4. *Buluc R. Cultura de securitate și fenomenul fakenews.* București, 2019, https://www.researchgate.net/publication/335727273_CULTURA_DE_SECURITATE_si_FENOMENUL_FAKE_NEWS
5. *Calangea C-D. Cultura de securitate. Surse și resurse,* <https://intelligence.sri.ro/cultura-de-securitate-surse-si-resurse/?fbclid=IwAR064xfW1ASAZBCZBcRD32qnF0d-O0thoMWTaeMFiveZv3USaQUI-wYsgfw>
6. *Cultura de securitate. Prevenire prin educație.* <https://intelligence.sri.ro/cultura-de-securitate-prevenire-prin-educatie/>
7. *Percepții publice asupra sistemului de securitate și apărare a Republicii Moldova, Sondaj. CBS-Axa Research, Octombrie 2022.* https://pisa.md/wp-content/uploads/2023/02/6_Studiu-Sociologic-Perceptii-publice-asupra-sistemului-de-securitate-si-aparare-al-RM.pdf
8. *Raportul Guvernării Sectorului de Securitate, PISA, DCAF.* https://pisa.md/wp-content/uploads/2024/03/Raport_PISA_DCAF_SE_2024_ro-1.pdf